

ה ע ו ר ך

סקירת פסקי דין של בתי הדין הרבניים

פסקי הדין הנסקרים במדור זה התפרסמו בחודשים האחרונים על ידי הנהלת בתי הדין הרבניים והם מצויים באתר של הנהלת בתי הדין הרבניים ובמאגרים משפטיים. נציג שלושה פסקי דין העוסקים בהגדרת גבולות היהדות בשלושה היבטים הלכתיים: המעמד האישי, הגירושין ואישור יהדות: הראשון ניתן על ידי בית הדין באשקלון, והוא עוסק בבירור מעמדן האישי של בנות שנולדו מתרומת זרע של גוי; השני ניתן על ידי בית הדין בבאר־שבע, והוא עוסק בשאלת סמכותו של בית הדין הרבני לדון בתביעת גירושין של בעל שהוא בן העדה הקראית; והשלישי ניתן על ידי בית הדין בחיפה, והוא עוסק בבירור יהדותה של בחורה בת לעולים מגרוזיה המבקשת להינשא כדת משה וישראל.

תיק (אזורי אשקלון) 10512021/1, מיום י"ט במרחשוון התשע"ו (1.11.2015)

בפני דן יחיד: הרב דוד דב לבנון.

פרטי המקרה

"הופיעה לפני ביה"ד אשה פנויה שלא נישאת מעולם, ולה שתי בנות שנולדו בתהליך של הפרייה חוץ גופית ע"י ביציות שנלקחו מגופה וזרע שנתרם ע"י גוי. היא הצהירה על כך, ואף הציגה אישורים רפואיים מהמעבדה לפרייון הגבר שבביה"ח אסף הרופא על כך שהזרע שנתרם יובא מחברת FAIRFAX CRAYOBANK, ארה"ב, מזרע של אינו יהודי. בקשתה היא לברר את מעמדן האישי של בנותיה, האם הן כשרות לבוא בקהל, ואם כן - האם הן כשרות להינשא לכהן".

עיקרי הנימוקים

בשאלת כשרותה של הבת לבוא בקהל, פוסק הרב לבנון ש"מכיוון שהאם אומרת שמדובר בזרע של גוי, וגם יש על כך אישורים רפואיים, ממילא הבנות כשרות לקהל, שהרי גוי הבא על בת ישראל אנו פוסקים שהולד כשר ואינו ממזר".

ובאשר לשאלת כשרותה של הבת לכהונה, אף על פי שנחלקו הראשונים בדבר זה, וה"שולחן ערוך" פוסק שהיא פגומה לכהונה (אבן העזר, סימן ד, סעיף ה), קובע הרב לבנון ש"זהו אם הבת נולדה מביאת אסור, שאז נאסרת מק"ו מכ"ג הבא על אלמנה, אבל בהזרעה מלאכותית שאין ביאת איסור והאשה אינה מתחללת ואינה נאסרת לכהונה, אין בסיס לאסור את בתה. וכך פוסק שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן י".

בהמשך הדיון בשאלה זו, הוא מביא באריכות מדבריו של הרב שלמה זלמן אויערבך, ה"מכיר בכך שאצל הנשים הצורך להיפקד זו שאלה של חיים ממש". וזה לשונו של הרב אויערבך המובאת בפסק הדין (שו"ת מנחת שלמה, חלקים ב-ג, סימן ככד):

ואפשר שנכון להרחיק מן הכיעור ולא לדון כלל בדבר שיכול ח"ו לגרום להכניס זרע מרעים בכרם ה' בית ישראל, אך היות ובשביל רוב הנשים הבאות לשאול על כך והנכונות לפעולה זו ה"ז ממש שאלת חיים, כיון שאי אפשר לעשות ההזרעה מישראל, כי אף אם לא נאמר כדברינו שהולד ממזר מ"מ אסור לעשות כן בגלל החשש של אח נושא אחותו וכדומה, ולכן חושבני דכל זמן שחכמי הדור לא גזרו איסור ברור על כך שומה עלינו לברר מצד ההלכה אם מותר או אסור.

ועיקר ראייתו של הרב אויערבך היא מדין כהן הבא על יבמה לשוק (שולחן ערוך, שם, סימן ז, סעיף יד), שאם נתעברה היבמה מביאה ראשונה, בנה אינו חלל, כיוון שלא נתחללה בביאה זו. וזה המשך דבריו:

נמצא דמה שנתעברה מביאה ראשונה הו"ל כנתעברה שלא ע"י ביאה ולפיכך אין הולד חלל, והוא ברור, ולא דמי לאשת איש שנתעברה באמבטי דארמן שלדעת התוס' הולד ממזר, דשאני התם שהולד נוצר מאיש ואשה דלית בהו הויה ולפיכך אף על גב דלא נעשה כלל שום איסור אפי"ה הולד ממזר, משא"כ הכא שגם האב וגם האשה אינם חללים לכן רק בכה"ג שהאשה מתחללת הוא דהוי הולד חלל משא"כ כנתעברה באמבטי דהוי לגמרי בהיתר כמו שהאשה אינה מתחללת כך גם הבן לא נעשה חלל.

סקירת פסקי דין של בתי הדין הרבניים

והרב לבנון מסכם את דבריו בלשון זה: "העולה מדבריו, שבהזרעה מלאכותית מגוי הבת, כשרה לכהונה, ולא זאת בלבד, אלא אף אם האשה היא אשת איש אין הולד פגום לכהונה, והאשה אינה נאסרת בכך על בעלה".

הרב לבנון דן בראיה נוספת של ה"חלקת יעקב" (שו"ת, אבן העזר, סימן יב, אות כ) מסוגיית הגמרא (נידה מה ע"א) בקטנה שהיא בת פחות משלוש שנים, שהביאה אינה פוסלת אותה לכהונה. ה"חלקת יעקב" כותב "שזה ודאי אין הדעת הולמתו דשפיכת זרע לתוך רחמה בלא ביאה כלל יהי' גרע מביאת קטנה פחותה מג' שנים, ולפענ"ד זו ראי' חותכת", ודוחה את קושייתו של הרב כהנמן על ראייה זו, אף על פי שלהלכה, ה"חלקת יעקב" פוסק להחמיר לאסור לכהונה את מי שנולדה בהזרעה מזרע גוי, והרב לבנון מסביר את דבריו: "מכיון שמדרבנן עברה איסור, כך גם בהזרעה מלאכותית שהיא מעשה איסור, ממילא בתה אסורה לכהן". ומדוע הדבר אסור? "מפני שזהו מעשה תיעוב", אף על פי שה"חלקת יעקב" לא הביא מקור לאיסור זה.

והרב לבנון מבהיר את גישתו:

אין ספק שמתעוררות כאן שאלות מוסריות קשות, האם נכון לקבל זרע מגוי, האם נכון לאשה רווקה שלא נישאת לפתור את בעיית האימהות שלה ורצונה לילדים בדרך כזאת שלילדיה לא יהיה אבא, בוודאי שהדבר מקבל חומרה יתרה כאשר מדובר באשת איש. אבל מאידך יש לשקול באופן חיובי את הרצון להביא ילדים לעולם, וכמו שכתב הגרש"ז אויערבאך במנחת שלמה שהבאנו לעיל שאצל הנשים זו שאלת חיים ממש, ולכן הוא קובע את הגדרים לכך כיצד יעשה ע"פ התורה, ואי אפשר לדחות באופן גורף כל אשה המבקשת לעשות זאת, למרות הבעייתיות שיש בכך. בוודאי שאי אפשר לקרוא למעשה זה של הזרעה מלאכותית מעשה תיעוב, דבר שנאמר על מעשים שמטרתם היא הנאה מינית גופנית גרידא, בלא שימת לב לתולדות, כגון שלא יוולדו כלל תולדות (כגון בזרע לבטלה או במשכב זכור ונשים המסוללות) או שיוולדו תולדות לא ראויים, ואילו בנדון דידן אין כלל מטרה של הנאה מינית/גופנית, אלא רק להביא ילדים לעולם.

פסק הדין

למסקנה, הרב לבנון פוסק להיתר, כדברי הרב פיינשטיין, הרב אויערבך והרב עובדיה יוסף (שו"ת יביע אומר, חלק י, אבן העזר, סימן י), "שהבת הנ"ל מותרת לבוא בקהל ולהינשא כדמו"י, ואף מותרת להינשא לכהן".

צהר לט התשע"ו

יחד עם זאת, כבר בתחילת פסק הדין, מבהיר הרב לבנון "שפסק הלכה זה, ניתן בדיעבד לאחר לידתן של הבנות. אולם כדי להתיר לכתחילה הפריה או הזרעה מלאכותית, יש לקבל אישור של רב מורה הוראה מוסמך".

תיק (אזורי באר־שבע) 1054-170/1, מיום ד' בטבת התשע"ו (16.12.2015)

בפני דן יחיד: הרב אבידן משה שפנייר.

פרטי המקרה

"אל בית הדין הוגשה תביעת גירושין של בעל, בן העדה הקראית... האשה מבקשת למחוק את תביעת הגירושין וכל הכרוך בה, הואיל ולטענתה ביה"ד הרבני נעדר סמכות עניינית לדון בעניינם, מאחר שלפי הפסיקה ביה"ד הרבני רשאי לדון בתביעת גירושין של זוג קראים רק כאשר קיימת הסכמה של שני הצדדים. בנוסף, טוענת האשה לחוסר סמכות המקומית של ביה"ד באר־שבע לאור העובדה כי מקום מגורם האחרון של הצדדים היה בעיר רמלה. לכן מבקשת האשה שבית הדין ימחק את התביעות שלפניו".

עיקרי הנימוקים

הרב שפנייר דוחה את טענות האישה בסוגיית הסמכות העניינית. הנימוק העיקרי להכרעתו הוא שהקראים הם בגדר יהודים לכל דבר ועניין, ועל כן הסמכות בענייני הנישואין והגירושין שלהם נתונה לבית הדין הרבני. ובלשונו: "נקודת המוצא בהחלטה זו, היא כי הקראים הם יהודים לכל דבר. בספרות ההלכתית הענפה שהתפתחה סביב הדיון בעניין הקראים, הושם דגש בעיקר על צורת הנישואין והגירושין הקיימים אצלם ועל הנפקות היוצאת לעניין יוחסין וכשרות צאצאיהם לבוא בקהל מחשש ממזרות. עניין יהדותם כמעט שלא הוטל בספק".

מאחר שעניינה של השאלה הנידונה הוא סמכות בית הדין הרבני, הרב שפנייר מביא סיוע לדבריו מפסקי הדין של בית המשפט העליון בסוגיה זו במשך שנים. ראשית, הוא מציין ש"בבג"ץ 30/76 סיהו נ' בית הדין לעדת הקראים קבע בג"ץ מפורשות כי ביה"ד הקראי משולל כל סמכות ותוקף חוקי". והוא מסכם את דבריהם:

השופט לנדוי אמנם מסכים כי הקראים הם יהודים ולפי החוק ביה"ד הרבני רשאי לדונם, אולם מאחר שכרוכה בכך בעיה של כפיה מצפונית קיצונית, כלשונו, הוא מוצא פתרון לבעיית בני הזוג, בנידונו, בדמותו של בית המשפט המחוזי לצורך

סקירת פסקי דין של בתי הדין הרבניים

התרת הנישואים. יצוין, כי גם השופט לנדוי לא כתב זאת כקביעה אלא כאפשרות בלבד שהיא בגדר "צריך עיון", כפי שהגדיר זאת השופט שרשבסקי באותו פסק דין. השופט שרשבסקי, באותו פסק דין, קובע ברורות כי הקראים הם יהודים, לפי הפסיקה ההלכתית, אם כי פסולי חיתון, ובתור שכאלה הם נכנסים להגדרת סעיף 1 לחוק שיפוט בתי הדין הרבניים, והסמכות בעניין בני הזוג הקראים נתונה לבית הדין הרבני. השופט ' כהן, אף הוא הסכים לדברי השופט לנדוי, אך כתב שאין להיזקק לשאלה להיכן להפנות את בני הזוג מאחר שלא נשמעו טענות הצדדים לעניין זה. יוצא אפוא כי בפסק דין זה, לדעת כל שופטי בג"ץ, הקראים הם יהודים, וברמה העקרונית ביה"ד הרבני הוא המוסמך לדונם מכוח חוק שיפוט בתי הדין הרבניים, אך נחלקו באשר לפרקטיקה שיש לנהוג לגביהם, מאחר שאינם מאמינים בתורה שבע"פ. עוד מוסכם על שופטי הבג"ץ בתיק זה, שאין כל סמכות חוקית לבית הדין של הקראים לדון בהתרת נישואי בני זוג ובית דין זה משולל כל סמכות שיפוטית בענייני המעמד האישי של הקראים.

הרב שפנייר מציין את ההמלצה שעלתה בפסקי הדין לאמץ מדיניות של הימנעות מלדון בתביעות גירושין של בני העדה הקראית ללא הסכמת בעלי הדין, אך דוחה אותה:

הן אמת שבפסק הדין בבג"ץ חיינה [בג"ץ 6673/93 חיינה נ' בית הדין הרבני הגדול (לא פורסם, 26.2.1995)] נאמר שהמדיניות שהייתה קיימת באותה עת היא שביה"ד הרבני לא יזקק לדון בענייני נישואין וגירושין של קראים בלא הסכמה של שני הצדדים, אך מדיניות זו אינה מחייבת ולא באה מכוח חוק או פסיקה, והיא כבר אינה נוהגת זה שנים. בחוות הדעת של היועץ המשפטי לשיפוט הרבני שהוגשה בבג"ץ שמש [בג"ץ 7197/13 יהושע שמש נ' המשרד לשירותי דת (22.10.2014)] צוין כי לבית הדין הרבני סמכות שיפוט ייחודית בענייני נישואין וגירושין של קראים בהיותם יהודים.

פסק הדין

"לכן ביה"ד הרבני לא יוכל למשוך את ידו ולהימנע מלדון בעניין המצוי בסמכותו השיפוטית (ראו בג"ץ 5376/08 שלום סמיה נ' בית הדין הרבני האזורי בתל אביב (פורסם בנבו, 08.04.2010) וההפניות שם). אי אפשר להמיר את סמכות בית הדין הקנויה לו בחוק, לדון בני זוג קראים, בבית הדין הקראי שאין לו כל סמכות חוקית".

בעניין הסמכות המקומית, פוסק הרב שפנייר:

ביה"ד מקבל עקרונית את טענת האשה באשר לחוסר סמכות מקומית של ביה"ד באר שבע לדון בעניינם של בני הזוג, ואולם על פי תקנה יט(2) לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים, הטוען חוסר סמכות מקומית חייב לפרט לאיזה בית דין יש סמכות לפי דבריו, והתובע יכול לדרוש להעביר את הדיון אל בית הדין בעל הסמכות המקומית. מאחר שהנתבעת לא פירטה כאמור, בית הדין קובע כי בהתאם לתקנות הדיון, מסורה הסמכות המקומית לדון בענייני הצדדים לבית הדין בפתח תקוה, והתיקים יועברו לשם. החלטה זו טעונה אישור נשיא בית הדין הרבני הגדול בהתאם לתקנה כא (1) לתקנות הדיון.

תיק (אזורי חיפה) 1045671/1, מיום ח' בטבת התשע"ו (20.12.2015)

בפני הדיינים: הרב יצחק אושינסקי - אב"ד, הרב דוד גרוזמן, הרב אברהם דב זרביב.

פרטי המקרה

בת לעולים בני הכפר ציתלגורי שבמזרח גרוזיה הגישה לבית הדין בקשה לאשר את יהדותה, כדי שתוכל להינשא כדת משה וישראל. "בדו"ח חוקר היהדות מיום כ"ג אלול התשע"ה (7.9.15) שכותרתו 'המלצה שלילית לבירור יהדות' נאמר בסיכום הדברים כי אין כל הוכחה ליהדותה של המבקשת. עוד נאמר שם כי הוריה הגיעו ארצה בשנת 74, המבקשת נולדה בישראל, אם המבקשת רשומה נוכרייה במשרד הפנים כי אמה לא יהודייה. אם המבקשת טוענת כי אמה (הסבתא) עברה גיור בגרוזיה, אך אין לה הוכחות על כך. כאמור, בסיכום הדברים כתב כי אין כל הוכחה ליהדותה של המבקשת. חוקר היהדות "הרב אריאל לוין סיפר לבית הדין שלא היו בגרוזיה בתי דינים שגיירו נכרים, ובשל כך קשה לאשר יהדות למבקשת".

"המבקשת מציגה מסמכים: תעודת נישואין של אם המבקשת, תעודת נישואין של אחות האם... ומסמך אישור נישואין של אח אם המבקשת. [ו]כן כתובה של האם וכתובה של האח".

בית הדין ערך בירור נוסף רחב היקף, ושמע במסגרתו עדויות מבני כפרם של הורי המבקשת, שהעידו בין היתר ששמעו על דבר הגיור שנעשה במוסקבה. אמה של המבקשת אף סיפרה לבית הדין כי סבתה התנגדה נחרצות לנישואי אביה עם אישה נכרייה, עד "אשר באופן חריג אף עזבה את הבית כאות מחאה על הבאת גויה הביתה. לאחר מכן חזרה הביתה ולא קיבלה את בנה וכלתה ללא עריכת גיור כדת משה וישראל".

סקירת פסקי דין של בתי הדין הרבניים

הרב זרביב נפגש עם "הרב שמעון בן יצחק בצ'אקאשוילי, רב ביהכ"נ 'אוהל יצחק' והקהילה הגיאורגית בקרית אתא, מחבר הספרים 'פרקי רפאל' ו'האות והמופת' על תולדות חייהם של רבני וחכמי גרוזיה", שתיאר בפניו את המציאות הדתית והחברתית של יהודי גרוזיה ורבניה בדור הקודם, וכן תיאר את אישיותו של "הרב חכם עמנואל דודאשוילי זצ"ל שהיה הרב הראשי של בירת גרוזיה 'תביליסי' השוכנת במחוז המזרחי של גרוזיה", ואשר בין היתר היה מגיע לכפר של סבתה ומספק מענה לצורכי הדת של הקהילה. לדבריו, הרב דודאשוילי היה תלמיד חכם וירא שמים. רושם זה עולה גם ממקורות אחרים שפירט הרב זרביב.

מדברי העדים עולה כי הרב דודאשוילי הוא שהכין את סבתה של המבקשת לגיור ושלה אותה למוסקבה להתגייר בפני דיינים מוסמכים ובקיאים, וערך את נישואיה כדת משה וישראל. בנו של הרב דודאשוילי אמר לרב זרביב בשיחת טלפון "שאביו היה מאוד מחמיר בגיורים, ובאותה תקופה כמעט לא היו נישואי תערובת בגרוזיה, וכן אישר... שבאותם שנים במוסקבה היו גיורים".

לאור העובדות המתוארות, בית הדין דן בכמה שאלות מרכזיות: חזקת הגיונות של אמה של המבקשת ושל סבתה, חזקת היהדות של המבקשת, וקבילותם של העדויות והרישומים והמסמכים.

עיקרי הנימוקים

כל חברי המותב כתבו נימוקים לאישור יהדותה של המבקשת.

הרב אושינסקי, המסתמך בעיקר על העדויות שהובאו בפני בית הדין, כותב: "נראה כי עתה ישנם בפנינו שני עדים המעידים לכל הפחות שסבתה של המבקשת הוחזקה כיהודייה גיורת, בכפר בו היא התגוררה". נוספת לזה, העובדה ש"חכם עמנואל הוחזק כירא שמיים ותלמיד חכם, ואם כן ברור שהוא לא היה מחתן אותה אילולא היתה עוברת גיור כדין, ומכך שיש להסיק כי היא עברה גיור כדין".

הרב גרוזמן האריך לדון בכמה סוגיות. תחילה הוא דן בהגדרת אישור היהדות כ"דבר שבערווה", שיש לו השפעה על קבילותן של העדויות. לאחר הצגת שיטות האחרונים בהגדרת "דבר שבערווה", הוא מגיע למסקנה לאור הגדרתו של הרב פיינשטיין ש"כאשר מגיעה המבקשת בפנינו להתיר לה להינשא, הרי הגדירה את הנדון כדבר שבערווה לכו"ע, ולא רק ענין של איסורין".

אחר כך הרב גרוזמן דן בסוגיית החזקות ומסיק: "בין לפי הרעק"א ובין לפי הגרש"ש, כשהוחזקו אם וביתה בחזקת כשרות וכיהודיות על בסיס הידיעה כי הסבתא התגיירה, הרי

יתכן וחזקה זו היא חזקה, כעין החזקה שמכוחה ניתן לסקול אדם, היינו חזקה המוכיחה את המציאות - לגרש"ש, או חזקה הקובעת את הדין - לגרעק"א, ואין בכוחו של הספק על הסבתא להרע את מעמד הבת והנכדה, שהרי הספק אינו על החזקה, אלא על גוף אחר שאינו חלק מהחזקה, ואם כן, החזקה לגרעק"א - קובעת את הדין שלהן כיהודיות, ולגרש"ש - היא ראייה שאכן הן יהודיות".

ועל הטענה האפשרית, שמדובר בחזקה בטעות, הוא אומר: "החזקה שהוחזקו האם וביתה ביהדותן, אינה נובעת מכך שהסבתא היא יהודייה, אלא מכך שאנו החזקנו אותן כיהודיות, אם משום תעודות הנישואין אם משום שהאם למדה בבית ספר חרדי וכו', וגם אלו שנהגו איתה אז בחזקת יהודייה, החזיקו אותה כך לא משום שהסבתא התגיירה, במקרה זה לכאורה, שהחזקה אינה נובעת מהמקור המסופק, ולא בהכרח תלויה בו, בודאי יודו כולם שתישאר החזקה על כנה, בין לפי גדרו של הרעק"א ובין לפי גדרו של הגרש"ש".

השלב הבא בדבריו הוא בירור הגדרתו של הספק בהתגיירות סבתה של המבקשת, "האם אפשרות הגיור של הסבתא היא בגדר של ספק - קשה להכריע ונראה שלא. מכל מקום ברור שאם יבואו מומחים וישללו מציאות כזו יהיה זה בגדר של אנן סהדי כנגד מעשה גיור זה". ואכן, נוכח העדויות בדבר מצבם הדתי והחברתי של יהודי גרוזיה, לכאורה יש לומר שהן "הופכות את הנ"ל למצב של אנן סהדי כנגד החזקה, ובכה"ג הרי חזקת הכשרות כלא היתה", אלא ש"התברר כי באותן שנים, אכן הופנו למוסקבה מספר לא מבוטל של אנשים שרצו לעשות גיור, תופעה שלדבריהם לא היתה בגדר 'דבר שאינו מצוי', כך שעל פי הנאמר לעיל יש לומר כי נשאר בגדר של ספק, ואפשר להסתמך על חזקת הכשרות של המבקשת ואימה".

סוגיה מרכזית אחרת שדן בה הרב גרוזמן היא קבילותה של עדות שמיעה לעניין אישור יהדות, שמקורה בגמרא (יבמות מו ע"ב) ובמחלוקת הראשונים בשאלה "אם מגיע מי שהוחזק בפנינו כגוי ואומר שהתגייר בחו"ל, אם בעיני עדות גמורה או מועילה עדות של שמיעה שיאמרו עדים שמענו שהתגייר". מדברי ה"נודע ביהודה" (שו"ת, מהדורא קמא, אבן העזר, סימן נה), מבואר "שלמרות שכל בירור יהדות נחשב לדבר שבערווה, אך משום הסברא שזהו דבר דעביד לאיגלווי, וזאת משום שאפשר לילך אצל הרב שגייר ולברר זאת, האמין רב ששת וסמך על עדות שמיעה, אך במקום שא"א לברר, או משום שהרב כבר שבק חיים או משום שאין כלל מסמכים המאשרים גרות זאת, גם הנוב"י יסכים שלא מהני עדות שמיעה, וכדפסק השו"ע ביו"ד רס"ז ע"ש. ואם כן הרי במקרה זה אין אפשרות לברר, ואין זה בגדר 'עביד לאיגלווי' ולכאורה אי אפשר להסתמך על כך". אלא שהרב פיינשטיין מסייג את ההגדרה "עביד לאיגלווי" (שו"ת איגרות משה, יורה דעה, חלק ב, סימן רכז, ענף ה), ו"אפשרות לשאול את הרב, זה לדעתו, לא נקרא עביד לאיגלווי, דעביד לאיגלווי הוא רק

סקירת פסקי דין של בתי הדין הרבניים

דבר המצוי מאד, שאפשר לברר בקלות, אך דבר שאינו יכול להתברר בקל, כדברי הנוב"י, שלחקור אחר הרב שיאמר ויעיד, זה לא נקרא עביד לאיגלוי... אך במקרה דנן המתגייר לא לפנינו, ואינה אומרת 'התגיירתי', וממילא עדיין חזקתה כגויה קיימת, ולא תועיל עדות של 'שמענו'... ואם כן יש לנו לדון אם במקום דהוי דבר שבערווה, מועיל 'אנן סהדי' שכזה, שנוצר מעדויות ומנסיבות שמקורם בקרובי משפחה, וכאלה שאין אנו יודעים על כשרותם כעדים היכולים להעיד בדבר שבערווה, אך ברור שהיוצא מסיפורי כולם שהדברים הינן אמת".

ועל אף האמור לעיל בעניין זה, הרב גרוזמן פוסק על פי הכרעתו של הרב אלחנן וסרמן (קובץ שיעורים, בבא בתרא, אות תקפ): "שאם זה לא עדות לקיומי, אלא רק לבירור העובדות, למרות דבריו של המהרי"ק, אפשר להסתמך על אומדנא של עדות פסולים, כאשר ברור מעל לכל ספק שדבריהם כנים ונכונים. ואף בנדון דידן, למרות שהעדים אינם מעידים על עצם מעשה הגרות, אך דבריהם על הרב דוידשוילי שליווה ודחף לתהליך זה, ואף סיימו בעריכת החופה ושאר הפרטים, מהווים אנן סהדי שהנ"ל אכן התגיירה במוסקבה כדת וכדין".

הרב זרביב, לאחר שיחות הבירור שערך בעניינה של המבקשת ובניסיון להבין את המציאות הדתית והחברתית של יהודי גרוזיה בדור הקודם, דן אף הוא בהרחבה בכמה סוגיות. תחילה הוא דן בסוגיית חזקת היהדות ונאמנות המתגייר לאור הסוגיה ביבמות (שם) ודברי התוספות (שם מז ע"א, ד"ה במוחזק לך) והראשונים בסוגיה. ר"ת (תוספות, שם) מבאר את "דברי הגמרא שמדובר שידוע לנו שהיה גוי קודם אמירתו שהתגייר, ולכן אינו נאמן. אולם, אם לא ידוע לנו שהיה גוי, אלא על פיו, נאמן לומר נתגיירתי, במיגו שהיה אומר ישראל אני". ולאור הסברו של ה"חתם סופר" (שו"ת, יורה דעה, סימן סג), "אומר הגר"א שפירא כאן בסוגייתנו, ה'ברי' שהוא אומר 'ישראל אני', יוצר מחצה על מחצה כנגד רוב גויים, וסברת - רוב האומרים ישראל אני הם יהודים - מכריע, ולכן נאמן. ולכן גם בחוץ לארץ נאמן לומר ישראל אני, בצרוף שתי הסברות - רוב העומדים לפנינו ישראל הם, וטענת ברי ישראל אני". מסקנה זו עולה לדברי הרב זרביב מדבריהם של פוסקים אחרים.

הרב זרביב מתייחס לטענה אפשרית לערעור החזקה בעולים חדשים. וזה לשונו: "ויש שרצו לומר שכשיש אינטרס כלכלי כגון הטבות של עולים חדשים, או אינטרס אישי, כגון שרוצה לשאת יהודייה, אזלא החזקה. אך יש לדחות, ראשית כל, כאן אין אינטרס כלכלי, שהרי האב הוא ודאי יהודי, ואם כן בלאו הכי הם מקבלים את סל הקליטה מכוח חוק השבות. ועוד, שהרי הם עלו בשנת תשל"ה (1975) ובתקופה זו מי שעלה מברית המועצות היה יוצא ללא כלום, ומפסיד את כל רכושו ביתו ומסמכיו, שהשלטונות לא נתנו למי שקיבל אישור להוציא שום כסף, וכן לקחו לו את כל התעודות שלו". והוא מביא ראיה לדבריו.

עוד הוא כותב שמהמשך דברי התוספות (שם), "נראה שסוברים שהוא היה נאמן גם ללא חזקה כלל... והריטב"א כתב טעם אחר מתוספות... שהוא נאמן משום מילתא דעבידא לאיגלווי ולא משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר". והוא מסכם את הדין: "נמצא שיש ג' סברות בראשונים למה יש נאמנות לאדם לומר ישראל אני: או מדין חזקה, או מדין עביד לאיגלווי, או מדין רוב".

בהסבר דברי הרמב"ם (משנה תורה, איסורי ביאה, פרק יג, הלכה י) בעניין אי נאמנותו של האדם לומר שהיה גוי ונתגייר, הוא מביא את תירוצו השני של ה"מגיד משנה" (שם, פרק כ, הלכה ה), ש"הוא כפירושו של שער המלך שכל שלא אמר נתגיירתי נאמן לומר ישראל כשר אני".

עוד הוא כותב בעניין זה: "וראיתי שכתב הגאון הרב בנימין דיסקין (שם עמוד של"ה) שסברת הרמב"ם שרק בארץ ישראל נאמן במיגו ולא בחו"ל, משום שבארץ ישראל יש תרי רוב. רוב ישראל וכן רוב הבאים לפנינו האומרים ישראל אני הם ישראלים. ולפי זה גם בימינו יודה הרמב"ם שבארץ ישראל ב"ה יש רוב יהודים אם כן יש נאמנות לומר נתגיירתי במיגו שהיו אומרים ישראל אני".

והוא מציין את דברי ה"אור לציון" (כתובות, דף כה, אות ו) "שדייק מלשונו של השולחן ערוך שאינו פוסק כרמב"ם אלא כשאר הראשונים", ש"מי שבא ואמר שהוא עובד כוכבים ונתגייר בבית דין, נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר" (שולחן ערוך, יורה דעה, סימן רסח, סעיף י).

עוד מעיר הרב זרביב: "ביחס לנידון דידן נציין כי אף אם נקבל את העובדה שבבואה לארץ אמרה הסבתא שהיא נוכריה, היא נאמנת על עצמה ולא על בניה, ובפרט שאפשר שאמרה כך בטעות מחוסר הבנת השאלה או בעיית שפה, או שאפשר שכיון שהיא יודעת שברוסיה היה כתוב לה בתעודת לידה שהיא נוכריה היא חשבה שכך היא צריכה לדווח".

ומסקנתו: "בנידון דידן, מכיוון שיש עדות מפי עדים כשרים שיודעים שסבתא של המבקשת היתה מוחזקת בגיורת, אף שלא העידו על מעשה הגיור עצמו, נמצא שיש לנו פתח להתיר משפחה זו, ולהחזיקם כיהודים כשרים מחמת הגיור של הסבתא".

פסק הדין

"לאור כל האמור, ולאחר קבלת עדויות בדבר חזקתה של סבתה של המבקשת כיהודייה גיורת, בית הדין מאשר את יהדותה של המבקשת".